

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษา ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. เอกสารเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้
3. เอกสารเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้
4. การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นส่งเสริมความรู้ ทักษะและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนนอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียนตามปกติ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเดิมเรียกว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตร(Co-Curriculum Activities) และได้มีผู้ใช้คำว่า “กิจกรรมเสริมหลักสูตร” แตกต่างกันไปให้สอดคล้องกับความหมายของคำว่า “หลักสูตร” เช่นคำว่า กิจกรรมนักเรียน ปัจจุบันความหมายของหลักสูตรได้เปลี่ยนไปตามสภาพของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางวิชาการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นคำว่า “กิจกรรมเสริมหลักสูตร” จึงได้เปลี่ยนไปเป็น “กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน” ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 16) ได้กล่าวถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 16) ได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน โดยแบ่งออกเป็น กิจกรรมชุมนุมและกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี

ยุวกาชาด

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์

กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิด ตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมายวางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

1. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร
2. กิจกรรมชุมนุม

สำหรับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประภาพรณ สุวรรณสุข (2537, หน้า 608) ได้กล่าวว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อส่งเสริมความสนใจ ความต้องการและความสามารถของนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. เพื่อช่วยเหลือให้ความมุ่งหมายทางการศึกษาบรรลุผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างไปในทางที่เกิดประโยชน์
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น
5. เพื่อส่งเสริมการเข้าสังคมและการทำงานร่วมกัน
6. ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและนักเรียน
7. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน
8. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนเอง
9. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้อยู่ร่วมกันโดยราบรื่นในวงสังคมประชาธิปไตย

เสริมศรี ไชยสร (2528, หน้า 42) ได้กล่าวว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรโรงเรียน มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมการเรียนรู้ในชั้นเรียน

2. ช่วยในการปรับตัวของผู้เรียน
3. ส่งเสริมการเป็นผู้นำและการให้ความร่วมมือ
4. ช่วยผู้เรียนในการสำรวจความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน ซึ่งอาจทำไม่ได้ในชั้นเรียนธรรมดา
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

จากวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมความรู้ ความสามารถ และความถนัดของผู้เรียน ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม จิตใจ และพัฒนาทักษะต่างๆ ตามความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนคณิตศาสตร์

นิรมล แจ่มจรัส (2539, หน้า 468-508) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนคณิตศาสตร์ โดยแยกออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ที่จัดเป็นประจำ โดยจัดสม่ำเสมอ ตลอดภาคเรียน เช่น ชุมนุมคณิตศาสตร์ เกมเสริมคณิตศาสตร์ ห้องสมุดคณิตศาสตร์ ศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ ศิลปะคณิตศาสตร์
2. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่จัดในวาระพิเศษซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่จัดเป็นครั้งคราวในโอกาสพิเศษ เช่น จัดในงานประจำปีของโรงเรียน กิจกรรมประเภทนี้ เช่น การแข่งขันตอบปัญหาคณิตศาสตร์ นิทรรศการคณิตศาสตร์ การเชิญวิทยากรคณิตศาสตร์บรรยายพิเศษ การศึกษานอกสถานที่ วันตลาดนัดของนักเรียน เป็นต้น

ชุมนุมคณิตศาสตร์

การจัดตั้งชุมนุมคณิตศาสตร์ อาจเป็นการริเริ่มของกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจคณิตศาสตร์ หรือครูและนักเรียนร่วมกันจัดตั้งชุมนุมคณิตศาสตร์ แต่จะเป็นฝ่ายใดริเริ่มก็ตามชุมนุมคณิตศาสตร์ที่จัดตั้งขึ้นในโรงเรียนจะต้องได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์ใหญ่หรือผู้บริหารโรงเรียน ในด้านที่นักเรียนจะสมัครเป็นสมาชิกชุมนุมคณิตศาสตร์นั้นควรเป็นผู้มีความสนใจ มีความถนัดทางด้านคณิตศาสตร์ และสมาชิกในชุมนุมควรมีจำนวนจำกัด ถ้ามีจำนวนมากเกินไปจะทำให้สมาชิกไม่มีโอกาสร่วมแสดงกิจกรรมได้ทั่วถึง ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย สำหรับกิจกรรมที่จัดก็ควรเป็นกิจกรรมที่สมาชิกชุมนุมสนใจ เป็นกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมงานและความรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ ส่งเสริมความสามัคคีและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิก

เอกสารเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้

การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ต่างๆมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันหลายแบบ เช่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชน แหล่งวิทยากรในท้องถิ่น ทรัพยากรชุมชน ฯลฯ ความหมายของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

โปรยทอง แซ่เต๋ (2545, หน้า 9) ได้ให้ความหมายแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนไว้ว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชนที่ครูและนักเรียนสามารถนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน อาจเป็นสภาพแวดล้อม สถานที่ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนบุคคลในชุมชน สอดคล้องกับอนงค์ บุตรวงศ์ (2544, หน้า 39) ที่ได้ให้ความหมายว่า หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตในชุมชนที่อยู่นอกโรงเรียนซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่าทางการศึกษาและเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

วิดา อุ่นอ่อน (2546, หน้า 33) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไว้ว่า หมายถึง บุคคลหรือสิ่งต่างๆที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชน อาจแยกออกเป็นสภาพธรรมชาติ แหล่งวิชาการที่เป็นตัวบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐบาลและเอกชน รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถให้คุณค่าต่อการศึกษาและโรงเรียนสามารถนำมาใช้เพื่อก่อประโยชน์ในด้านการศึกษา

จากความหมายของนักการศึกษาที่ให้ไว้พอสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง สภาพแวดล้อม สิ่งแวดล้อม ตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งตัวบุคคลที่ให้ความรู้ ที่เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางการศึกษาและเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

ประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

นักการศึกษาได้แยกประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไว้ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2526, หน้า 156) ได้กล่าวถึงแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในชุมชนไว้ 5 ประเภทดังนี้

1. บุคคลซึ่งมีความสามารถในด้านอาชีพต่างๆ
 2. สถานที่ในชุมชนคือสถานที่ตามธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืช และภูเขา ตลอดจนสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ โรงเรียน วัด สมาคม ห้างสมุด เป็นต้น
 3. วัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ สิ่งของต่างๆ ที่สามารถนำมาเป็นสื่อในการเรียนการสอนได้อย่างมีความหมาย
 4. เครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่ วัตถุที่ทำหน้าที่ต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
 5. กิจกรรมของชุมชน ได้แก่ การละเล่นพื้นเมือง งานประเพณีและพิธีต่างๆ
- สำหรับ ศิโรจน์ คำด้วง (2539, หน้า 13) ได้สรุปประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไว้ดังนี้
1. แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นประเภทบุคคล เช่น พระ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้มีประสบการณ์ด้านต่างๆ

2. แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นประเภทสถานที่และองค์การ เช่น สถานที่ราชการ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานประกอบการ เป็นต้น
3. แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ดิน หิน แร่ ป่าไม้ อุทยาน เป็นต้น
4. แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นทางสังคมวัฒนธรรม เช่น ประเพณี กิจกรรมในชุมชน พิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น

นิคม ทาแดง (2545, หน้า 34) แบ่งแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถหรือมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในด้านต่างๆ
 2. แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ ลำธาร ตลอดจนสัตว์ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่นนั้น
 3. แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรสังคม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นแหล่งพักผ่อน แหล่งให้ความรู้ สถานที่ต่างๆ
- จากที่นักการศึกษาได้แบ่งแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้
1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล หมายถึง บุคคลต่างๆที่มีความรู้ ความสามารถในด้านต่างๆ
 2. แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติ หมายถึง สิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ลำคลอง ป่าไม้ สัตว์ป่า เป็นต้น
 3. แหล่งเรียนรู้ประเภทวัตถุ สถานที่ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์หรือสร้างขึ้นและสามารถหาความรู้ได้ เช่น อาคาร สถานที่ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น
 4. แหล่งเรียนรู้ประเภทวัฒนธรรม หมายถึง ประเพณี กิจกรรมในชุมชน พิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น

ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และวิทยาการใหม่เกิดขึ้นและเข้ามาสู่สังคมอยู่ตลอดเวลา จากการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แต่เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ ผู้เรียนต้องเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเพิ่มขึ้นจากการเรียนการสอนของครู แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นแหล่งความรู้ที่สามารถให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสภาพความเป็นจริง ได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลาย ดังนั้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจึงมี

ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไว้ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2526, หน้า 151) ได้สรุปความสำคัญและประโยชน์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์มากขึ้นและมีประสบการณ์
2. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ผลดี เรียนรู้ได้ง่ายและฝังแน่นในความทรงจำ
3. ช่วยให้ผู้เรียนมีความหมาย น่าสนใจและมีผลในทางปฏิบัติ
4. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ก่อให้เกิดความเข้าใจ ชาบซึ่งในคุณค่าของชุมชนและชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากโรงเรียนมาใช้ในชีวิตจริง

5. ช่วยประหยัดเวลาในการสอน

6. ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้ครูและนักเรียน

สอดคล้องกับ ปัญญา ทองนิล (2537, หน้า 17) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนใกล้ชิดกับท้องถิ่นหรือชุมชนยิ่งขึ้น
2. ช่วยให้ผู้เรียนมีทรัพยากรเพิ่มเติมจากชุมชน
3. ทำให้โรงเรียนได้มีโอกาสใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญของบุคคลในท้องถิ่นเข้าช่วยในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. ช่วยเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้รับประสบการณ์ตรง
5. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนง่ายและชัดเจนขึ้น
6. สนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีส่วนใช้ความสามารถและสติปัญญาตนเอง
7. ผู้เรียนได้เปลี่ยนบรรยากาศจึงทำให้การเรียนสนุก น่าสนใจ ผู้เรียนจึงมีส่วนร่วมมากขึ้น

การนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยึดหลักว่า การจัดการศึกษาต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นความหมายเดียวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยผู้เกี่ยวข้องต้องจัดสภาวะแวดล้อมบรรยากาศรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามความถนัด ความสนใจ และศักยภาพของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

และประเทศชาติ ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง บุคคล ชุมชน และทุกส่วนของสังคม มุ่งเน้นผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เหมาะสม

การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย ภพ เลหาไพบูลย์ (2542, หน้า 40) กล่าวถึงการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดการเรียนการสอนสรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนควรให้ผู้เรียนได้รับรู้ กระทำ ทดลอง และสังเกตจากสถานการณ์จริงที่เกี่ยวกับที่เรียน เช่น การศึกษานอกสถานที่ การไปพบปะผู้จ้างงานที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน การศึกษาแหล่งสื่อในชุมชน การใช้แหล่งเรียนรู้จะเกิดประโยชน์ได้ต้องดำเนินไปตามขั้นตอน อย่างถูกต้อง เหมาะสม ปาริชาติ สุจริต(2547, หน้า 25) ได้แยกประเภทการนำแหล่งเรียนรู้มาประกอบการเรียนการสอนออกเป็น 2 ทาง คือ การนำผู้เรียนออกไปสู่แหล่งเรียนรู้ และการนำแหล่งเรียนรู้เข้ามาสู่ห้องเรียน โดยวิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่นักการศึกษาได้เสนอแนะไว้ 4 วิธีการ ดังต่อไปนี้

การศึกษานอกสถานที่

วรรณิ โสมประยูร (2537, หน้า 199) กล่าวถึงการศึกษานอกสถานที่ไว้ว่า คือการพาผู้เรียนออกไปศึกษานอกห้องเรียน เป็นวิธีการสอนหรือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พบกับโลกแห่งความเป็นจริง เป็นประสบการณ์ตรง ที่มีความหมายและประโยชน์ในการเรียนรู้ และยังเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี การเรียนรู้นอกห้องเรียนจะได้ผลดีนั้น ครูและนักเรียนต้องมีการเตรียมความพร้อมล่วงหน้า เช่น สถานที่ที่จะศึกษา การอภิปราย แบ่งแบ่งกลุ่มศึกษา ค้นคว้า การจดบันทึกและทำรายงานรวมทั้งข้อตกลงในการปฏิบัติตนและการป้องกันอุบัติเหตุในการเดินทาง เป็นต้น หลังจากกลับมาจากการศึกษานอกสถานที่แล้ว ผู้เรียนควรมีการเขียนรายงาน พร้อมทั้งอภิปรายในเรื่องที่ได้ไปศึกษามา

การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์หมายถึงการสนทนาโดยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการทราบข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งนอกจากจะใช้การพูดคุยแล้ว ยังใช้การสังเกตได้ด้วย ชชาติร์ สำราญ (2543, หน้า 13) แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเทคนิครวบรวมข้อมูลแบบมาตรฐานโดยผู้สัมภาษณ์ต้องสัมภาษณ์ไปตามคำถามที่กำหนดไว้ ผู้สัมภาษณ์ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงคำถามได้ เพื่อประกัน

ว่าผู้ให้สัมภาษณ์จะต้องเป็นผู้ให้สัมภาษณ์จะต้องตอบคำถามอย่างเดียวกันและสามารถคัดค้าน
เนื่องจากผู้สัมภาษณ์ได้ด้วย

2. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีความยืดหยุ่น คำถามไม่ได้
กำหนดอย่างแน่นอน เปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมตามจุดมุ่งหมายในขณะที่สัมภาษณ์ ผู้ถูก
สัมภาษณ์สามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระ

การเชิงวิทยากรมาบรรยายหรือสาธิต

กรมวิชาการ (2544) กล่าวถึงความหมายของวิทยากรว่า หมายถึงบุคคลที่ได้รับเชิญมาพูด
หรือสาธิตเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อเป็นการให้ความรู้ โดยวิทยากรเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ
และมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆเป็นอย่างดี ในการเชิงวิทยากรมาบรรยายหรือสาธิต มี
ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติดังนี้

1. ควรมีวัตถุประสงค์ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนได้รับความรู้เรื่องใด เมื่อไร
2. ต้องศึกษาคุณสมบัติของวิทยากรว่ามีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการ
3. ติดต่อทำความเข้าใจวิทยากร
4. จัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ให้พร้อม
5. อบรมผู้เรียนเกี่ยวกับมารยาทในการฟัง การพูด
6. เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม ควรมีการติดตามผล

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ปัญญา ทองนิล (2537, หน้า 43) กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองไว้ว่า
เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการค้นคว้า หาความรู้ หาคำตอบเพื่อแก้ปัญหา พัฒนาตนเองเมื่อจบ
การศึกษา การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองที่สำคัญได้แก่ การศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุด โดยครูต้องฝึกให้
ผู้เรียนค้นคว้า โดยครูให้หัวข้อในการศึกษา ให้ผู้เรียนเป็นผู้ไปค้นคว้าศึกษารายละเอียดเอง ครูต้อง
ติดตามนักเรียน เพื่อช่วยแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักใช้ห้องสมุด การใช้เวลาว่างการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
นอกจากนี้บุคคลก็เป็นแหล่งความรู้ได้เช่นกัน การศึกษาหาความรู้จากบุคคลนั้นอาจเป็นการ
สอบถาม พูดคุยก็ได้

เอกสารเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของแผนการสอนไว้ดังนี้

สงบ ลักษณะ(2533, หน้า 1) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการจัดการ
เรียนรู้คือ การนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผล โดยการจัดเนื้อหาสาระและ จุดประสงค์การเรียนรู้ย่อๆ ใ้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตรสภาพของผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุ – อุปกรณ์ และตรงกับชีวิตจริงในห้องเรียน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540, หน้า 203) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ คือ แผนการจัดกิจกรรมการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 1) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้หมายถึง แผนการหรือโครงการที่จัดเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดในรายวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ที่นักการศึกษาให้ไว้พอสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้หมายถึง แผนการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดรายวิชาหนึ่งที่ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเช่น ชื่อเรื่อง ระยะเวลาในการสอน สาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ- อุปกรณ์ การวัดและการประเมินผลเป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ และ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เป็นหลักฐานเอกสารที่แสดงถึงการวางแผนเตรียมการล่วงหน้า ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงของครูผู้สอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพในเนื้อหาวิชานั้น ทั้งยังบ่งชี้ถึงความเป็นมืออาชีพ ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน สบ ลักษณะ (2533, หน้า 3-4) ได้กล่าวถึงผลดีของการทำแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอนวิธีเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะเป็นการจัดทำอย่างมีหลักการที่ถูกต้อง
2. ช่วยให้มีคู่มือการสอนที่ทำขึ้นด้วยตนเอง ทำให้เกิดความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ทำให้สอนครบถ้วนตรงตามหลักสูตร และสอนได้ทันเวลา
3. เป็นผลงานทางวิชาการที่สามารถเผยแพร่เป็นตัวอย่างได้
4. ช่วยให้ความสะดวกแก่ครูผู้มาสอนแทนกรณีที่ผู้สอนไม่สามารถสอนได้

นอกจากนี้แล้ว วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 2) ยังได้กล่าวอีกว่าการทำแผนการจัดการเรียนรู้ยังเป็นการส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เนื้อหาวิชา เทคนิค การเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ การวัดและประเมินผลตลอดจนประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็น ทั้งยังช่วยให้ครูมีความมั่นใจในการสอน นักเรียนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในการสอนของครูด้วย

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีจะช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี อารมณ์ ใจเที่ยง (2540, หน้า 219) ได้กล่าวไว้มีดังนี้

1. สอดคล้องกับหลักสูตรและแนวการสอนของกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ
2. นำไปใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพ
3. เขียนได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชา เหมาะสมกับผู้เรียนและระยะเวลาที่กำหนด
4. มีความกระชับชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายและเข้าใจได้ตรงกัน
5. มีรายละเอียดมากพอที่ทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้สอนได้
6. ทุกหัวข้อในแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน

นอกจากนี้แล้ว วัลลภ กันทรพัญ์ (2534, หน้า 44-45) ยังได้เสนอแนะว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะ 3 ประการดังนี้

1. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามความมุ่งหมาย
2. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหา
3. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่นหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุสำเร็จรูปราคาสูง

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

อารมณ์ ใจเที่ยง (2540, หน้า 204) กล่าวว่าไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยทั่วไป จะมีองค์ประกอบดังนี้

1. วิชา หน่วยการเรียนรู้ เวลาที่ใช้สอน ระดับที่สอน ในแผนการสอนจะระบุว่าเป็นแผนการสอนรายวิชาใด หน่วยการเรียนรู้เท่าใด ใช้สอนระดับชั้นไหน และใช้เวลาในการสอนมากน้อยเพียงใด
2. สำคัญ หรือความคิดรวบยอด เป็นแกนความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ต้องการ

ให้ผู้เรียนได้รับหลังจากการเรียนรู้ในเนื้อหาอื่นๆ

3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็นจุดมุ่งหมายการเรียนรู้การสอนประเภทหนึ่งที่มุ่งวัดการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยการดูพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งสามารถสังเกตได้เช่น การบอก การอธิบาย การสาธิต การปฏิบัติ เป็นต้น สมบูรณ์ ชิตพงศ์ (2521, หน้า 9) กล่าวว่าจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ

3.1 พฤติกรรมที่คาดหวัง เป็นข้อความที่ครูต้องการให้นักเรียนแสดงออก

3.2 สถานการณ์ เป็นส่วนที่บอกสถานการณ์หรือเงื่อนไขให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่คาดหวังออกมา

3.3 เกณฑ์เป็นส่วนที่บอกให้ทราบว่านักเรียนต้องการแสดงพฤติกรรมที่คาดหวังถึงระดับใด

4. เนื้อหาจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม สอดคล้องกับสาระสำคัญ และถูกต้องตามหลักวิชา

5. กิจกรรมการเรียนการสอนถือเป็นหัวใจของการเรียนการสอนในแต่ละคาบ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการเรียนขึ้นอยู่กับ การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นสำคัญ ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงปัจจัยหลายๆ อย่าง โดยจะต้องจัดให้ครบองค์ประกอบ 3 ส่วนดังนี้

5.1 กิจกรรมขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

5.2 กิจกรรมขั้นสอน

5.3 กิจกรรมขั้นสรุป

6. สื่อการเรียนการสอน เป็นส่วนที่จะทำให้การเรียนการสอนมองเห็นเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2532, หน้า 5-6) กล่าวว่าหลักของการนำสื่อการสอนไปใช้มีดังนี้คือ

6.1 หลักแห่งการใช้ประโยชน์ ประหยัด และมีประสิทธิภาพ

6.1 หลักแห่งความรู้เป็นรูปธรรม ความชัดเจน เข้าใจง่าย

6.1 หลักแห่งความพร้อมในการใช้สื่อของครู

7. การวัดและการประเมินผล เป็นการตรวจสอบว่าหลังจากเรียนไปแล้วผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่คาดหวังไว้หรือไม่

ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

ลำลี รักสุทธี (2544, หน้า 64-65) การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอนสำคัญ

10 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ อาจจะกำหนดเป็นหมวดวิชา หรือบูรณาการเป็นสหวิทยาการตามที่เหมาะสม
2. กำหนดเป็นหน่วยการสอน โดยแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วยการสอน ประมาณเนื้อหาวิชาที่จะให้ครูสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้ในหนึ่งสัปดาห์ หรือสอนได้หน่วยละครั้ง
3. กำหนดหัวข้อเรื่อง ผู้สอนจะต้องถามตัวเองว่า ในการสอนแต่ละหน่วยควรให้ประสบการณ์อะไรแก่ผู้เรียน แล้วกำหนดหัวข้อเรื่องออกมาเป็นหน่วยการสอนย่อย
4. กำหนดหลักการและความคิดรวบยอด หลักการและความคิดรวบยอดที่กำหนดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับหน่วยและหัวข้อเรื่อง โดยสรุปรวมแนวความคิด สารและหลักการที่สำคัญไว้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหาการสอนให้สอดคล้องกัน
5. กำหนดจุดประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวข้อเรื่อง เนื้อเรื่อง โดยเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องมีเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไว้ทุกครั้งและขีดผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. กำหนดกิจกรรมการเรียน ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมซึ่งจะเป็นแนวทางการเลือก และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ “กิจกรรมการเรียน” หมายถึงกิจกรรมทุกอย่างที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ เช่นการอ่านบัตรคำ การตอบคำถาม เขียนภาพ อภิปราย อ่านบทหรือโครง การเล่นเกม เป็นต้น โดยคำนึงถึงการปฏิบัติจริงของผู้เรียนเป็นสำคัญ
7. กำหนดการประเมินผล ต้องประเมินผลให้ตรงกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยใช้แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (Criterion test) เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้สอนทราบว่าหลังจากการเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้จบ 1 แผนแล้ว ผู้เรียนได้เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่
8. เลือกและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ วิธีการและอุปกรณ์ที่ครูใช้ถือเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น เมื่อเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละหัวข้อเรื่องแล้วจัดไว้เป็นรูปเล่ม เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้
9. หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นการประกันว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพ ในการสอนผู้สร้างจำเป็นต้องกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นโดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเพื่อช่วยให้การเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุผล
10. การใช้แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นนำเอาแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ซึ่งจะต้องมีการตรวจสอบ และปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา

การประเมินองค์ประกอบต่างๆของแผนการจัดการเรียนรู้

รุจิร ภู่อาระ (2546, หน้า 168) ได้กล่าวถึงผลการประเมินผลของครู ซึ่งการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน ส่วนใหญ่มักจะเขียนในแง่ของ

1. ความเหมาะสมของการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียนก่อนเรียนและขณะเรียน
2. ความต้องการเสริมแรงในบางระดับชั้น
3. ความเหมาะสมของสื่อและอุปกรณ์
4. อารมณ์ขณะสอน
5. ความสอดคล้องของประสบการณ์การเรียนรู้และการสอนตามวิธีการของครู

นอกจากนี้ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2543, หน้า 179) ยังได้กล่าวถึง การประเมินองค์ประกอบต่างๆของแผนการสอนว่าเป็นการตรวจสอบว่าองค์ประกอบต่างๆ ในแผนการสอนที่ได้จัดทำขึ้นมีความถูกต้อง ครบคลุม ชัดเจน และสัมพันธ์กันหรือไม่เพียงใด โดยมีแนวการตรวจสอบดังนี้

1. ตรวจสอบจุดประสงค์การเรียนรู้
 - ถูกต้องตามหลักการเขียน
 - ครอบคลุมพฤติกรรมที่กำหนด (พุทธิพิสัย/ทักษะพิสัย/จิตพิสัย)
 - ระดับพฤติกรรมที่กำหนดเหมาะสมกับเวลา เนื้อหา และผู้เรียน
2. ตรวจสอบจุดประสงค์นำทาง
 - ระบุพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ประเมินได้
 - ระบุพฤติกรรมที่ครบถ้วน แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถบรรลุพฤติกรรมแต่ละด้านที่กำหนดในจุดประสงค์การเรียนรู้
 - ระบุพฤติกรรมที่สอดคล้องตรงกับพฤติกรรมที่กำหนดในจุดประสงค์การเรียนรู้
3. ตรวจสอบเนื้อหา
 - ถูกต้องตามหลักวิชาการและทันสมัย
 - ครบถ้วน เพียงพอที่จะเป็นพื้นฐานในการสร้างข้อความรู้ใหม่ หรือเกิดพฤติกรรมหรือทักษะที่ต้องการ
 - ชัดเจน ไม่สับสน
4. ตรวจสอบสาระสำคัญ
 - แสดงความคิดรวบยอดของเนื้อหาหรือแก่นของเรื่อง
 - สอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา
5. ตรวจสอบกิจกรรมการเรียนการสอน

- สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
- สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถและวัยของผู้เรียน
- เหมาะสมด้านเวลา สถานที่ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและ

โรงเรียน

- น่าสนใจ จูงใจให้ผู้เรียนกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรม
- เสริมทักษะ ข้อความรู้และพฤติกรรมที่กำหนดได้อย่างครบถ้วนและมี

ประสิทธิภาพ

- แสดงความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ แปลกใหม่
- เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

6. ตรวจสอบสื่อ

- เหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน
- สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน
- เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและโรงเรียน

7. ตรวจสอบการวัดและประเมินผล

- วิธีการวัด และเครื่องมือวัด สอดคล้องกับพฤติกรรมที่กำหนดในจุดประสงค์
- วิธีการวัดและเครื่องมือในการวัดมีความสอดคล้องกับธรรมชาติของวิชา
- วิธีการวัดและเครื่องมือในการวัดสอดคล้องกับขั้นตอนและกระบวนการเรียนรู้

ในกิจกรรม

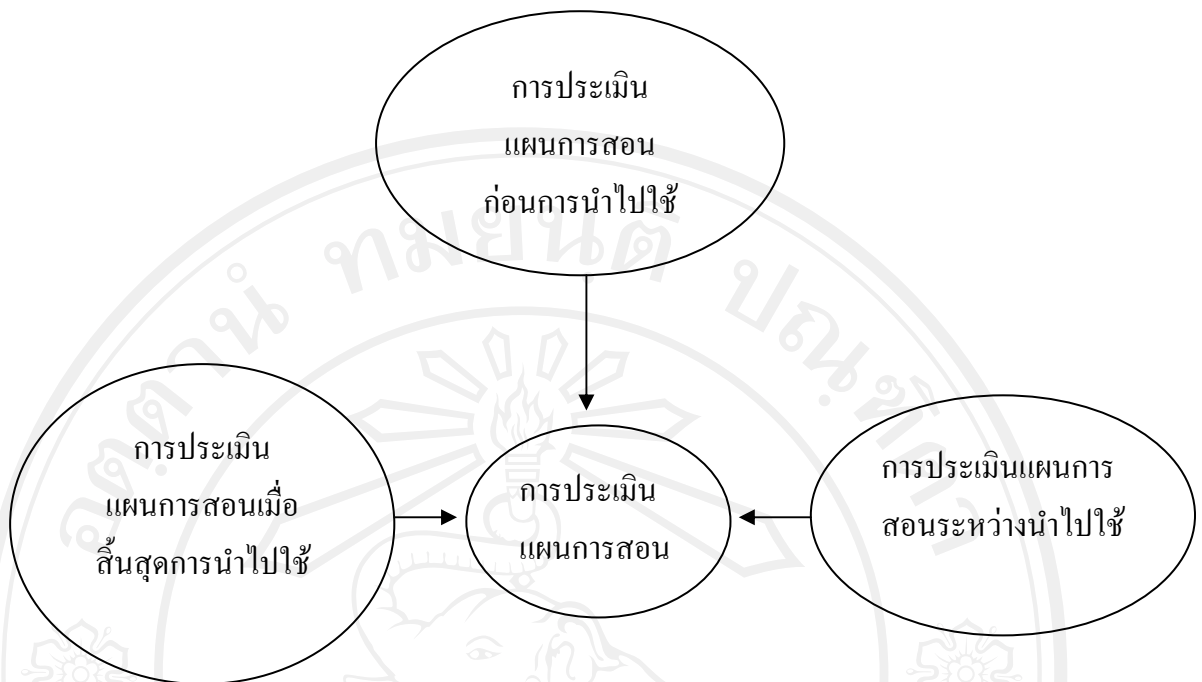
- เกณฑ์การประเมินมีความสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียน

8. ตรวจสอบกิจกรรมเสนอแนะ

- ระบุกิจกรรมที่จะเสริมสำหรับผู้เรียนที่เรียนเก่งและที่เรียนช้า
- ระบุกิจกรรมที่น่าสนใจเพิ่มเติม

การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้

สำลี รักสุทธี (2544, หน้า 102) ได้กล่าวถึงแผนการประเมินแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งแผนการสอนจะมีการประเมิน 3 ระยะ ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของการประเมินแผนการสอน 3 ระยะ

ซึ่งสอดคล้องกับ วัฒนาพร ระบุว่า (2543, หน้า 173) ที่ได้แบ่งการประเมินการสอนอาจดำเนินการได้ 3 ระยะ ดังนี้

1. การประเมินแผนการสอนก่อนการนำไปใช้ เป็นการตรวจสอบแผนการสอนว่าเป็นแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือไม่ มีความเหมาะสม ครบคลุมหรือไม่ และมีสิ่งใดที่ยังบกพร่องควรปรับปรุง
2. การประเมินแผนการสอนระหว่างนำไปใช้ เป็นการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนการสอน โดยการสังเกตและบันทึกปัญหา หรือข้อบกพร่องต่างๆ ที่ทำให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ หรือไม่ประสบความสำเร็จและประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไขต่อไป

3. การประเมินแผนการสอนเมื่อสิ้นสุดการใช้ เป็นการประเมินภาพรวมเมื่อสอนจบแต่ละหน่วยหรือบท และเมื่อสอนจบทั้งรายวิชาเพื่อให้ได้ข้อสรุปว่า เมื่อจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนที่จัดทำไว้แล้วนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นอย่างไร ผลการทดสอบหลังเรียนเป็นอย่างไรเมื่อเทียบกับการทดสอบก่อนเรียน

นอกจากนี้ ลำลี รักสุทธิ (2545, หน้า 103) ยังได้กล่าวถึง การประเมินแผนการสอนว่าบุคคลที่มีส่วนประเมินแผนการสอน นอกจากผู้เชี่ยวชาญแล้วควรให้ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันประเมินด้วย เพื่อแผนการสอนจะได้ผ่านการประเมินอย่างหลากหลาย มีบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย จะช่วยให้แผนการสอนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การประเมินแผนการสอนควรมีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างแบบประเมินแผนการสอน การสร้างแบบประเมินอาจมีหลักการที่แตกต่างกันไป ตามแนวทางหนึ่งในการจัดทำคือ

1.1 ศึกษาแบบประเมินแผนการสอนจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญหลายๆท่านเพื่อเป็นแนวทาง

1.2 สร้างแบบประเมินแผนการสอนด้วยตนเอง โดยถามให้ครอบคลุมองค์ประกอบของแผนการสอนอย่างน้อย 5 ด้าน คือ

- (1) รูปแบบ
- (2) คุณภาพของแผนการสอน
- (3) คุณภาพของผู้เขียนแผนการสอน(ความรู้ ความสามารถ วิสัยทัศน์ โลกทรรศน์)
- (4) เนื้อหาทั่วไป
- (5) ความสอดคล้องของหลักสูตร

1.3 การสร้างแบบประเมินแผนการสอนมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

2. ให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ประเมินแผนการสอนสำหรับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ตามแบบประเมินแผนการสอนสำหรับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์

3. ให้นักเรียนประเมินตามแบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนโดยใช้แผนการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการเรียนการสอนไว้อย่างหลากหลาย ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการรวบรวมการศึกษาวิจัย ดังนี้

การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาประกอบการเรียนการสอน มีผู้ทำการศึกษาโดยการนำเอาจุดเด่นของชุมชนมาสร้างเป็นบทเรียนดังที่ ขนิษฐา รุ่งกิจเลิศสกุล(2546) ศึกษาการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชนเพื่อพัฒนาการเขียนเล่าเรื่องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการนำเอาสถานที่และแหล่งท่องเที่ยว การประกอบอาชีพ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการเขียนเล่าเรื่อง โดยให้ผู้เรียนเลือกแหล่งวิทยาการที่สนใจนำมาเขียนเล่าเรื่อง หลังจากที่ผู้เรียนออกไปศึกษาแหล่งวิทยาคารนั้นแล้ว หรือหลังจากการฟังจากวิทยากรพบว่ามีพัฒนาการการเขียนเล่าเรื่องหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับกรณีการ ทรวงศักดิ์ (2544) ได้พัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยสร้างบทเรียน

จากเนื้อหาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นประวัติของท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่สำคัญ ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้น ให้ความสนใจ และร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม การเรียนการสอนเป็นไปอย่างสนุกสนาน เนื่องจากนักเรียนได้ ปฏิบัติจริง ทำให้การเรียนเป็นไปอย่างมีความหมาย และอนงค์ บุตรวงศ์ (2544) ได้ศึกษาผลการใช้ ชุดฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นแหล่งวิทยาการในชุมชนของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตบริการ การศึกษาของโรงเรียนบ้านขุนรวม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 8 แหล่ง มาจัดทำ รายการเพื่อใช้ประกอบในการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 13 ชุด แต่ละชุด ประกอบการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่แตกต่างกันไป พบว่านักเรียนที่ได้รับการ สอนโดยใช้ชุดฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีคะแนนทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังการสอนสูงกว่าคะแนนก่อนการสอน นอกจากนี้บัณฑิต ไชยวงศ์ (2544) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเมี่ยง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน บ้านปางมะกาด โดยนำอาชีพของคนในชุมชน ซึ่งมีอาชีพผลิตเมี่ยงมาจัดการเรียนการสอนกลุ่ม สาระการงานและพื้นฐานอาชีพ(งานเกษตร) พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนในด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาความรู้สามารถนำมาใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ เป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลายในกระบวนการเรียนการสอนจึงสร้างความ สนุกสนานและตระหนักถึงคุณค่าในอาชีพของคนในท้องถิ่น